

PRINCÍP PRÁVNEJ ISTOTY A MIMORIADNE DOVOLANIE

Princíp stability súdneho rozhodnutia vyjadrený jeho právoplatnosťou vyplýva z princípu právnej istoty ako jedného zo základných princípov právneho štátu. Postupom, ktorým Najvyšší súd Slovenskej republiky zrušil rozsudok krajského súdu na základe mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky len z dôvodu, pre ktorý mohol sám účastník konania podať dovolanie, sa Najvyšší súd Slovenskej republiky odchýlil od ústavne súladného výkladu aplikovaného zákonného ustanovenia o mimoriadnom dovolaní (§ 243e ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku), následkom čoho došlo k porušeniu základného práva dotknutého účastníka konania na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 179/2013 z 18. júla 2013)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 18. júla 2013 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť B. H., B., zastúpeného advokátom JUDr. A. D., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 MOBdo 4/2012 z 31. októbra 2012 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo B. H. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 MOBdo 4/2012 z 31. októbra 2012 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 MOBdo 4/2012 z 31. októbra 2012 **z r u š u j e** a vec mu **v r a c i a** na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** uhradiť B. H. trovy konania v sume 323,50 € na účet advokáta JUDr. A. D., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :**I.**

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 27. decembra 2012 doručená sťažnosť B. H. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

(ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 MOBdo 4/2012 z 31. októbra 2012 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 179/2013-22 z 24. apríla 2013 sťažnosť v časti, ktorou sťažovateľ namieta porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu, prijal na ďalšie konanie a vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol. Ústavný súd súčasne nevyhovел návrhu na odloženie vykonateľnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ je v procesnom postavení žalovaného účastníkom konania o zaplatenie sumy 126 136,89 € (pôvodne 3 800 000 Sk) s príslušenstvom. Okresný súd Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) vo veci rozsudkom č. k. 18 Cb/18/2001-614 z 5. februára 2007 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 6 Cob/117/2007-664 z 3. februára 2009 žalobu zamietol. Najvyšší súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní podanom Generálnym prokurátorom Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) najskôr uznesením sp. zn. 3 MOBdo 2/2010 z 28. apríla 2011 rozsudok krajského súdu zrušil. Ústavný súd však nálezom č. k. I. ÚS 314/2011-39 z 9. novembra 2011 konštatoval porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení so základným právom na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 MOBdo 2/2010 z 28. apríla 2011, v dôsledku čoho bolo označené uznesenie najvyššieho súdu zrušené a vec najvyššiemu súdu vrátená na ďalšie konanie.

Po vrátení veci na ďalšie konanie najvyšší súd znovu rozhodol o podanom mimoriadnom dovolaní napadnutým uznesením sp. zn. 3 MOBdo 4/2012 z 31. októbra 2012, ktorým rozsudok krajského súdu č. k. 6 Cob/117/2007-664 z 3. februára 2009 opätovne zrušil, vychádzajúc zo záveru, že odvolací súd odňal žalobkyni možnosť konať pred súdom, pretože nepostupoval podľa ustanovenia § 213 ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) a nevyzval ju, aby sa vyjadrila k možnému použitiu ustanovenia právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní použité nebolo. Tým bol podľa najvyššieho súdu daný dovolací dôvod založený ustanovením § 237 písm. f) OSP.

Sťažovateľ v dôvodoch svojej sťažnosti uviedol, že k porušeniu ním označených práv došlo prerokovaním mimoriadneho dovolania najvyšším súdom napriek nesplneniu všetkých podmienok ustanovených § 243e ods. 1 OSP. Uvedený postup je podľa názoru sťažovateľa v rozpore s judikatúrou najvyššieho súdu aj ústavného súdu. Námiетка nesplnenia všetkých podmienok na prerokovanie mimoriadneho dovolania najvyšším súdom bola predmetom už predchádzajúcej sťažnosti podanej na ústavnom súde proti uzneseniu najvyššieho súdu sp. zn. 3 MOBdo 2/2010 z 28. apríla 2011, touto námietkou sa však ústavný súd nezaoberal, keďže dôvody, na základe ktorých ústavný súd rozhodol, boli dostačujúce na vyslovenie porušenia označených práv a zrušenie napadnutého rozhodnutia.

V ďalšej časti sťažnosti sťažovateľ opísal právne názory obsiahnuté v judikatúre ústavného súdu týkajúce sa prípustnosti mimoriadneho dovolania a vo vzťahu k svojmu prípadu konštatoval, že žalobkyňa mala k dispozícii účinný prostriedok ochrany svojich práv (dovolanie), ktorý nevyužila. Rovnako sťažovateľ poukázal aj na judikatúru najvyššieho súdu (uznesenie sp. zn. 4 M Cdo 1/2008 vydané 27. marca 2008), ako aj ústavného súdu (uznesenie sp. zn. II. ÚS 345/2008 z 24. septembra 2008), v zmysle ktorej právomoc skúmať podmienky na podanie mimoriadneho dovolania nepatrí iba generálnemu prokurátorovi, ale aj najvyššiemu súdu rozhodujúcemu o merite veci, a nadväzne na to konštatoval, že pokiaľ najvyšší súd mimoriadne dovolanie vecne prerokoval zaoberajúc sa iba dôvodom odňatia možnosti konať

pred súdom, nie však namietaným nesprávnym právnym posúdením veci, napriek tomu, že podmienky prípustnosti mimoriadneho dovolania neboli splnené, neprimeraným spôsobom zasiahol do práva sťažovateľa na spravodlivý proces.

Sťažovateľ vo veci samej navrhol vydať rozhodnutie, ktorým by ústavný súd vyslovil, že jeho základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé prejednanie veci podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru bolo uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 MOBdo 4/2012 z 31. októbra 2012 porušené, označené uznesenie zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Súčasne najvyššiemu súdu navrhol uložiť povinnosť zaplatiť sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia v sume 323,50 € na účet jeho právneho zástupcu do dvoch mesiacov odo dňa právoplatnosti nálezu.

II.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k vecnej stránke prijatej sťažnosti vyjadril najvyšší súd stanoviskom č. k. KP 3/2013-30 (Nobs 43/2013) z 3. júna 2013, v ktorom po citácii čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 144 ods. 1 ústavy k sťažovateľovým námietkam, že najvyšší súd prerokoval mimoriadne dovolanie napriek tomu, že neboli splnené podmienky na jeho podanie, uviedol:

„Touto otázkou sa vo veci konajúci senát NS SR zaoberal v odôvodnení sťažnosťou napadnutého rozhodnutia na strane 11, na ktoré v podrobnostiach poukazujeme. V danom prípade išlo o potvrdzujúce rozhodnutie odvolacieho súdu, kde prípustnosť dovolania s poukazom na ustanovenie § 238 OSP dané nie je. Podaním dovolania s odkazom na ustanovenie § 237 písmeno f) OSP žalobkyňa nemohla namietat správnosť napadnutých rozhodnutí z hmotnoprávných dôvodov. Z uvedeného dôvodu je najvyšší súd toho názoru, že bola splnená podmienka daná ustanovením § 243e OSP, keď dotknutá účastníčka bez toho, aby podala dovolanie, dala podnet na Generálnu prokuratúru Slovenskej republiky a generálny prokurátor Slovenskej republiky mimoriadne dovolanie podal, ktoré najvyšší súd prejednal a rozhodol o ňom tak, že zrušil mimoriadnym dovolaním napadnuté rozhodnutie. Nedošlo tým k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa § 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti, najvyšší súd má za to, že uznesením NS SR sp. zn. 3 MOBdo/4/2012 z 31. októbra 2012 k porušeniu sťažovateľom namietaných práv, nedošlo.“

Sťažovateľ vo svojom vyjadrení z 26. júna 2013 k stanovisku najvyššieho súdu uviedol, že právne závery konajúceho senátu v označenej časti napadnutého rozhodnutia sú z hľadiska nárokov na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia nedostatočné. Sťažovateľ je toho názoru, že „otázku splnenia podmienok pre podanie mimoriadneho dovolania je v tomto prípade potrebné skúmať nie podľa dôvodov uplatnených žalobkyňou, resp. generálnym prokurátorom, ale z hľadiska tých dôvodov, na základe ktorých Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol o zrušení právoplatného rozsudku odvolacieho súdu... Otázkou správnosti napadnutých rozhodnutí z hmotnoprávných dôvodov sa konajúci senát vôbec nezaoberal... práve z dôvodu, že dospel k záveru o opodstatnenosti mimoriadneho dovolania z dôvodu vady konania spočívajúcej v odňatí možnosti konať pred súdom.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v danej veci upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s obsahom sťažnosti, s vyjadrením predsedu najvyššieho súdu č. k. KP 3/2013-30 (Nobs 43/2013) z 3. júna 2013, vyjadrením sťažovateľa z 26. júna 2013, ako aj s obsahom napadnutého rozhodnutia a spisu vedeného okresným súdom pod sp. zn. 18 Cb/18/01 dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 152 ods. 4 ústavy výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou.

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy).

Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležité zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01). Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutie všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01).

Z citovanej judikatúry vyplýva, že arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prejednávaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov, a obranou proti takému uplatneniu (napr. IV. ÚS 115/03). Pritom uvedené nedostatky musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy.

Okrem toho však arbitrárnosť rozhodnutia všeobecného súdu môže vyplývať aj z ústavne nekonformného výkladu ustanovení právnych predpisov aplikovaných na prerokúvaný skutkový prípad. Právomoc ústavného súdu konštatovať porušenie základného práva účastníka konania na súdnu ochranu je založená v prípade, ak dospeje k záveru, že napadnuté rozhodnutie všeobecného súdu je v rozpore s požiadavkou ústavne konformného výkladu právnych predpisov.

Ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane zdôraznil, že nezávislosť rozhodovania všeobecných súdov sa má uskutočňovať v ústavnom a zákonnom procesnoprávnom a hmotnoprávnom rámci. Procesnoprávny rámec predstavujú predovšetkým princípy riadneho a spravodlivého procesu, ako vyplývajú z čl. 46 a nasl. ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Ústavný súd poznamenáva, že prípadné porušenie práva na súdnu ochranu podľa siedmeho oddielu druhej hlavy ústavy (čl. 46 až 50 ústavy) a jemu porovnateľného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 dohovoru je potrebné posudzovať spoločne a niet medzi nimi zásadných odlišností.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého ochrany sa fyzická osoba alebo právnická osoba domáha, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy). Táto povinnosť všeobecných súdov vzhľadom na ich postavenie ako primárnych ochrancov ústavnosti a vzhľadom na povinnosť Slovenskej republiky rešpektovať medzinárodne záväzky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv o ochrane ľudských práv a základných slobôd (pozri napr. III. ÚS 79/02) zahŕňa zároveň požiadavku rešpektovania procesných garancií spravodlivého súdneho konania vyplývajúcich z čl. 47 ods. 3, čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 dohovoru v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“). Otázku, či konanie rešpektovalo princípy uvedené v čl. 6 ods. 1 dohovoru, posudzuje ESLP so zreteľom na „osobitné okolnosti prípadu“ posudzujúc konanie ako celok.

Jedným z princípov predstavujúcich súčasť práva na riadny proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru) a vylučujúcich ľubovôľu pri rozhodovaní je aj povinnosť súdu presvedčivo a správne vyhodnotiť dôkazy a svoje rozhodnutia náležite odôvodniť (§ 132 a § 157 ods. 1 OSP, m. m. I. ÚS 243/07), pritom starostlivo prihliadať na všetko, čo vyšlo počas konania najavo, vrátane toho, čo uviedli účastníci. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia (§ 157 ods. 2 OSP) musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej (m. m. III. ÚS 36/2010).

Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať tiež na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís došiel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že práve tieto súdy majú poskytovať v občianskom súdnom konaní

materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (§ 1 OSP; obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana dostane v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie ustanovení príslušných právnych predpisov musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (IV. ÚS 77/02, III. ÚS 63/06, III. ÚS 127/2010) každý má právo na to, aby sa v jeho veci v konaní pred všeobecnými súdmi rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon.

Ústavný súd vo svojich rozhodnutiach už konštatoval (III. ÚS 341/07, III. ÚS 212/2011), že nevyhnutnou súčasťou rozhodovacej činnosti súdov zahŕňajúcej aplikáciu abstraktných právnych noriem na konkrétne okolnosti individuálnych prípadov je zisťovanie obsahu a zmyslu právnej normy uplatňovaním jednotlivých metód právneho výkladu. Ide vždy o metodologický postup, v rámci ktorého nemá žiadna z výkladových metód absolútnu prednosť, pričom jednotlivé uplatnené metódy by sa mali navzájom dopĺňať a viesť k zrozumiteľnému a racionálne zdôvodnenému vysvetleniu textu právneho predpisu.

Po zrušení uznesenia najvyššieho súdu č. k. 3 MOBdo 2/2010-703 z 28. apríla 2011 nálezom ústavného súdu č. k. I. ÚS 314/2011-39 z 9. novembra 2011 z dôvodu, že nedoručením mimoriadneho dovolania sťažovateľovi pred rozhodnutím dovolacieho súdu bola nepochybne porušená jedna z požiadaviek spravodlivého procesu – kontradiktórnosť konania, pretože mu nebolo umožnené zaujať stanovisko k mimoriadnemu dovolaniu generálneho prokurátora, a tým sa účinne podieľať na bránení svojho už právoplatne priznaného práva, najvyšší súd odstránil ústavným súdom vytknuté pochybenie a opätovne vo veci rozhodol uznesením sp. zn. 3 MOBdo 4/2012 z 31. októbra 2012, ktorým rozsudok krajského súdu č. k. 6 Cob 117/2007-644 z 3. februára 2009 zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie. V uznesení napadnutom touto sťažnosťou najvyšší súd v relevantnej časti odôvodnenia rozhodnutia uviedol:

„Za základnú otázku v tomto dovolacom konaní s poukazom na vyjadrenie žalovaného k mimoriadnym dovolaním Najvyšší súd Slovenskej republiky (§ 10a ods. 3 O. s. p.) označil, či s poukazom na ustanovení § 243e O. s. p. v ide o dovolanie prípustné, teda či Generálny prokurátor Slovenskej republiky mohol účinne podať mimoriadne dovolanie za predpokladu, keď podľa žalovaného nebola splnená podmienka, že ochranu žalobkyni nebolo možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami.

Z ustanovenia § 243e O. s. p. vyplýva, že ak... prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu, alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f), ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu mimoriadne dovolanie.

V z obsahu spisu je jednoznačné to, že išlo o právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu k, proti ktorému podal generálny prokurátor Slovenskej republiky mimoriadne dovolanie, na základe, ktorého Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd (10a ods. 3 O. s. p.) v konaní o mimoriadnom dovolaní rozhodnutím 3 MOBdo 2/2010 zo dňa 28. 04. 2011 rozhodol, teda

posudzoval mimoriadne dovolanie ako podané v súlade s ustanovením § 243e O. s. p. Ústavný súd Slovenskej republiky v jeho náleze II. ÚS 58/2010 taktiež nespochybnil že ide o mimoriadne dovolanie podané v súlade s ustanovením § 243e O. s. p., a rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 3 MOBdo 2/2010 zrušilo iba sa účelom odstránenia nedostatku povinnosti zakotvenej v ustanovení § 243i ods. 1 O. s. p. zaslať mimoriadne dovolanie účastníkovi konania na vyjadrenie, z obsahu spisu je zrejmé, že mimoriadne dovolanie bolo účastníkovi konania zasielané na adresu jeho právneho zástupcu, ktorého síce plnomocenstvo bolo odvolané, i keď právny zástupca žalovaného túto skutočnosť z konajúcemu súdu neoznámil zásielku zasielanú neskôr ako mimoriadne dovolanie napriek jeho zrušeného plnomocenstvu prijal. Najvyšší súd Slovenskej republiky vytknutú vadu Ústavným súdom Slovenskej republiky odstránil a nemá dôvod v tomto štádiu s poukazom na Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky II. ÚS 58/2010 pochybovať, či Generálny prokurátor Slovenskej republiky v danom prípade postupoval v intenciách ustanovenia § 243e O. s. p.

Najvyšší súd Slovenskej republiky zároveň považuje za potrebné uviesť, že žalobkyňa podala podnet na generálnu prokuratúru proti právoplatnému potvrdzujúcemu rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým ako účastníčka konania výrok rozhodnutia namietala. Žalobkyňa týmto, že podala podnet o preskúmanie správnosti rozhodnutia na generálnu prokuratúru Slovenskej republiky postupovala v súlade s ustanovením § 243e ods. 2 O. s. p., ktoré ustanovenie jej neukladá podať predtým ako podal podnet po preskúmanie mimoriadnym dovolaním, že musí podať vyjadrené v dovolanie. Takáto povinnosť jej zo žiadneho ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku nevyplýva, a preto Najvyšší súd slovenskej republiky sa nemohol stotožniť s tvrdením žalovaného v jeho vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu, že v danom prípade Generálny prokurátor Slovenskej republiky mimoriadne dovolanie podať nemohol, nakoľko podľa žalovaného ochranu žalobkyne bolo možné dosiahnuť iným právnym prostriedkom a to podaním dovolania s poukazom na ustanovenie § 236 O. s. p., keďže v danom prípade prípustnosť dovolania § 238 O. s. p. daná nebola, s poukazom na ustanovení § 237 O. s. p.

Z ustanovenia § 243f ods. 1 O. s. p. vyplýva, kedy možno napadnúť mimoriadnym dovolaním právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v a § 243e O. s. p. a jednou z podmienok je aj podmienka uvedená v písmene c) O. s. p., ak rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci, ako aj podmienky zakotvené písmenách a), b) a ani jedno z podmienok nie je viazaná na splnenie podmienky podať dovolanie s poukazom na ustanovenie § 236 O. s. p. Táto podmienka nie je zakotvená ani v obsahu ustanovenia § 243e O. s. p. vo vete takúto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami. Najvyšší súd Slovenskej republiky v danom prípade zastavaná názor, že žalobkyňa tým, že nepodala dovolanie v zmysle ustanovenia § 26 O. s. p. proti právoplatnému potvrdzujúcemu rozhodnutiu, podnet na preskúmania výroku súdneho rozhodnutia podať mohla a Generálny prokurátor Slovenskej republiky neporušil ustanovenie § 243e O. s. p., keď na základe tohto prijatého podnetu v súlade s ustanovením § 243e O. s. p. mimoriadne dovolanie podal, čo vyplýva aj z nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky II. ÚS 58/2010, keď v tejto veci rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorým Najvyšší súd Slovenskej republiky, na základe podaného mimoriadneho dovolania konal, zrušil.

Najvyšší súd Slovenskej republiky v opätovnom konaní o mimoriadnom dovolaní sa námietkami žalovaného uvedenými vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu nezaoberal nakoľko pre dôvod, pre ktorý napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušuje, súd právne

irelevantné, ide o hmotnoprávne námietky žalovaného, ktoré môžu byť predmetom skúmania odvolacím súdom v novom konaní vo veci. V novom konaní sa rozhodne aj o trovách mimoriadneho dovolacieho konania.“

Sťažovateľ vo vzťahu k napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu namieta porušenie princípu právnej istoty a z neho vyplývajúcej zásady nezmeniteľnosti právoplatných rozhodnutí, keďže v danom prípade nepovažoval za splnené všetky podmienky na konanie o mimoriadnom dovolaní. V zásade považuje výklad a aplikáciu relevantných procesnoprávnych predpisov najvyšším súdom v jeho prípade za arbitrárne.

Ústavný súd zo spisu vedeného najvyšším súdom k mimoriadnemu dovolaniu generálneho prokurátora zistil, že sťažovateľ sa k mimoriadnemu dovolaniu vyjadril podaním z 28. septembra 2012, v ktorom vo vzťahu ku generálnym prokurátorom namietanej procesnej vade majúcej za následok odňatie možnosti účastníka konať pred súdom [uvedená vada zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f) OSP proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu] uviedol, že mimoriadne dovolanie je dovolaním, ktoré je mimoriadne výlučné z dôvodu, že na jeho podanie je procesne legitimovaný len generálny prokurátor, a je zásadne obmedzené na prípady, v ktorých nemožno podať dovolanie účastníkom konania. Sťažovateľ pritom obširne argumentoval obsahom nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 57/99 a prezentoval názor, že v posudzovanom prípade mala žalobkyňa k dispozícii účinný prostriedok nápravy ochrany svojich práv, ktorý nevyužila, a preto podmienky prípustnosti mimoriadneho dovolania splnené neboli. Nadväzne na to sa sťažovateľ zaoberal právomocou najvyššieho súdu skúmať splnenie podmienok na podanie mimoriadneho dovolania poukazujúc pritom na judikatúru ústavného súdu (II. ÚS 58/2010, II. ÚS 345/08). V ďalšej časti vyjadrenia k mimoriadnemu dovolaniu sťažovateľ uviedol svoju argumentáciu k hmotnoprávnemu posúdeniu prípadu generálnym prokurátorom v mimoriadnom dovolaní, z ktorej generálny prokurátor vyvodzoval záver o nesprávnom právnom posúdení veci krajským súdom v jeho rozsudku č. k. 6 Cob/117/2007-664 z 3. februára 2009.

Podľa § 243e ods. 1 OSP ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie.

V súvislosti s konaním o súlade ustanovení Občianskeho súdneho poriadku týkajúcich sa mimoriadneho dovolania s ústavou v uznesení sp. zn. PL. ÚS 57/99 z 19. júla 2000 vyslovil ústavný súd svoj názor, podľa ktorého mimoriadne dovolanie môžeme považovať za ďalší mimoriadny opravný prostriedok. Je to však napriek tomu dovolanie, ktoré je mimoriadne výlučné z dôvodu, že na jeho podanie je procesne legitimovaný iba generálny prokurátor, a je zásadne obmedzené len na prípady, v ktorých nemožno podať dovolanie účastníkom konania. Inak, tak ako to potvrdzuje aj zákon, pre mimoriadne dovolanie a mimoriadne dovolacie konanie platí tá istá procesná úprava, ako to je pri dovolaní podanom účastníkom konania (§ 242 až § 243c OSP, kde sa síce ustanovuje primerané použitie ustanovení o dovolaní, ale v podstate ide o ich priame použitie).

Účel mimoriadneho dovolania spočíva v odstránení nezákonnosti, ktorej sa dopustil súd v konaní podľa Občianskeho súdneho poriadku, pričom toto odstránenie nezákonnosti vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu. Tento účel mimoriadneho dovolania je v súlade s účelom občianskeho súdneho konania

vyjadreného v § 1 OSP. Súčasne tento účel sleduje ochranu účastníka pred dôsledkami nespravodlivého procesu, konania, ktoré trpí základnými procesnými pochybeniami a postupmi súdov znamenajúcimi až porušenie práva na súdnu ochranu. Tento záver podľa názoru ústavného súdu potvrdzujú dôvody mimoriadneho dovolania ustanovené § 243f OSP (PL. ÚS 57/99).

Ochrana poskytovaná mimoriadnym dovolaním je však prípustná len subsidiárne, t. j. vtedy, ak osoba, ktorá sa domáha podania mimoriadneho dovolania, neúspešne využila všetky zákonom dovolené a efektívne prostriedky na ochranu svojich práv a zákonom chránených záujmov [s výnimkou dovolania – § 243f ods. 2 písm. c) OSP] alebo takéto právne prostriedky nemala k dispozícii, tak ako to je vo veciach správneho súdnictva, kde nie je prípustné (až na výnimku) ani odvolanie, alebo jej bolo zákonnými prekážkami znemožnené využiť tieto právne prostriedky nápravy. Z tohto zákonného predpokladu vyplýva významné obmedzenie prípustnosti mimoriadneho dovolania, ktoré zabezpečuje jeho výnimočnosť v súlade s teoretickou podstatou mimoriadneho opravného prostriedku (PL. ÚS 57/99).

Judikatúra ústavného súdu zastáva stabilne názor, že mimoriadne dovolanie predstavuje výnimku z pravidla stability súdneho rozhodnutia vyjadreného jeho právoplatnosťou. Podstatou tejto výnimky je účel mimoriadneho opravného prostriedku, ktorým je jeho výnimočné použitie s cieľom presadiť vecnú správnosť a spravodlivosť súdneho rozhodnutia v odôvodnených prípadoch. Uvedený účel môže mimoriadne dovolanie splniť iba v prípade, ak sú splnené kritériá akceptovateľnosti jeho právnej úpravy; jedným z týchto kritérií je povinnosť vyčerpať iné dostupné právne prostriedky nápravy pochybení vytýkaných v mimoriadnom dovolaní. Rešpektovanie týchto kritérií je nevyhnutné z hľadiska princípov právneho štátu (čl. 1 ústavy), ako aj z hľadiska práva na súdnu ochranu (čl. 46 ústavy) a práva na spravodlivý súdny proces v súlade s hodnotami zaručenými čl. 6 ods. 1 dohovoru (m. m. PL. ÚS 57/99, II. ÚS 185/09, II. ÚS 280/2010).

V okolnostiach sťažovateľovej veci je nesporné, že žalobkyňa sa proti rozsudku okresného súdu bránila (aj keď neúspešne) podaním odvolania, na podanie ktorého bola podľa platného procesného predpisu oprávnená. Vzhľadom na potvrdzujúci charakter výroku rozsudku krajského súdu, ktorý výrokom tohto rozsudku zároveň nezaložil prípustnosť dovolania z dôvodu, že ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, je zrejmé, že žalobkyňa mohla rozsudok krajského súdu napadnúť dovolaním iba z dôvodu podľa § 241 ods. 2 písm. a) OSP, t. j. že v konaní došlo k niektorej z väd vymenovaných v § 237 OSP, nie však z dôvodov ustanovených § 241 ods. 2 písm. b) a c) OSP (t. j. že konanie bolo postihnuté inou vadou majúcou za následok nesprávne rozhodnutie vo veci alebo že rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci). Žalobkyňa však dovolanie z dôvodu, že v konaní došlo k niektorej z procesných väd vymenovaných v § 237 OSP, nepodala, teda nevyužila všetky zákonom dovolené a efektívne prostriedky na ochranu svojich práv a zákonom chránených záujmov.

V napadnutom uznesení najvyšší súd rozhodnutie krajského súdu zrušil z dôvodu zistenia procesnej vady majúcej za následok odňatie možnosti účastníka konať pred súdom [tento dovolací dôvod vyplýva z § 237 písm. f) OSP]. Nezaoberal sa však správnosťou napadnutých rozhodnutí súdov nižších stupňov z hmotnoprávnej stránky, hoci tak mohol urobiť. Neobstoí preto obrana najvyššieho súdu, že napadnutým uznesením nedošlo k porušeniu sťažovateľom označených práv, keďže nesprávnosť hmotnoprávneho posúdenia veci mohol v danej veci namietat len generálny prokurátor v mimoriadnom dovolaní, pretože skutočné dôvody, pre ktoré najvyšší súd rozsudok krajského súdu zrušil (t. j. odňatie možnosti konať pred súdom),

mohla žalobkyňa namietat' aj sama, a to v dovolacom konaní. Práve v tejto okolnosti podľa názoru ústavného súdu spočíva arbitrárnosť postupu najvyššieho súdu, ktorý v rámci konania o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora zrušením rozsudku krajského súdu z dôvodu, pre ktorý bolo možné zrušiť napadnuté rozhodnutie prostredníctvom iného právneho prostriedku nápravy (dovolania podaného žalobkyňou do 1 mesiaca od právoplatnosti rozsudku krajského súdu), zasiahol neprípustným spôsobom do právoplatne skončeného konania prekračujúc účel a zmysel ústavných limitov ustanovených pre prípustnosť zásahu do právoplatne skončeného konania prostredníctvom mimoriadneho dovolania podaného generálnym prokurátorom.

Princíp stability súdneho rozhodnutia vyjadrený jeho právoplatnosťou vyplýva z princípu právnej istoty ako jedného zo základných princípov právneho štátu. Takýmto postupom, ktorým najvyšší súd zrušil rozsudok krajského súdu len z dôvodu, pre ktorý mohla sama žalobkyňa podať dovolanie, sa najvyšší súd odchýlil od ústavne súladného výkladu aplikovaného zákonného ustanovenia o mimoriadnom dovolaní (§ 243e ods. 1 OSP), následkom čoho došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

V tejto súvislosti správnosť postupu najvyššieho súdu neodôvodňuje ani ním formulovaný názor, že žalobkyňa mala možnosť podať podnet na preskúmanie výroku rozhodnutia krajského súdu a generálny prokurátor neporušil ustanovenie § 243e OSP, keď na jeho základe vo veci mimoriadne dovolanie podal. Z ustálenej judikatúry ústavného súdu totiž vyplýva, že na skúmanie prípustnosti návrhu na začatie súdneho konania, jeho opodstatnenosti, dodržania zákonných lehôt, oprávnenosti navrhovateľa takýto návrh podať, právomoci o ňom konať a rozhodnúť či splnenia iných zákonom ustanovených náležitostí je zásadne príslušný orgán, ktorý rozhoduje o merite návrhu – inými slovami, právomoc konať o veci, ktorej sa návrh týka, v sebe obsahuje právomoc skúmať to, či návrh zodpovedá tým podmienkam, ktoré pre konanie o ňom ustanovuje príslušný procesný kódex. Uvedené obdobne platí, aj pokiaľ ide o skúmanie prípustnosti návrhu na začatie dovolacieho konania, jeho opodstatnenosti, a rovnako tak aj pokiaľ ide o návrh na začatie konania o mimoriadnom dovolaní (II. ÚS 345/08).

Ústavný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že jeho úlohou nie je pôsobiť ako štvrtá inštancia všeobecného súdnictva, a pri ústavnom prieskume, ktorý realizuje, nemá povinnosť vytykať všetky pochybenia a nedostatky preskúmaných rozhodnutí všeobecných súdov, prípadne postupov, ktoré ich vydaniu predchádzali. Preto, aj keď sa ústavný súd v náleze č. k. I. US 314/2011-39 z 9. novembra 2011 riadil princípom samoobmedzenia a zdržanlivosti, v dôsledku čoho nepovažoval za vhodné zaoberať sa všetkými sťažovateľom namietanými skutočnosťami, najvyšší súd bol pri opätovnom prerokovaní mimoriadneho dovolania povinný zaoberať sa všetkými relevantnými argumentmi prednesenými sťažovateľom v jeho vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu a vychádzajúc z ich obsahu dať na ne dostatočnú a ústavne konformnú odpoveď.

Vzhľadom na to, že najvyšší súd tak neurobil, ústavný súd posúdil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu ako porušujúce základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jemu porovnateľné právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Preto bolo namieste toto rozhodnutie podľa čl. 127 ods. 2 ústavy (a jemu zodpovedajúcemu § 56 ods. 2 a 3 zákona o ústavnom súde) zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie, ako to vyplýva z druhého bodu výroku rozhodnutia. V ďalšom konaní je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde).

IV.

Ústavný súd rozhodol aj o návrhu sťažovateľa na úhradu trov právneho zastúpenia, ktoré vznikli z dôvodu jeho právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom advokátom JUDr. A. D., B. Sťažovateľ si uplatnil trovy právneho zastúpenia súhrnne v sume 323,50 € za 2 úkony právnej služby (príprava a prevzatie zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti).

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2011, ktorá bola 763,00 €. Úhradu priznal ústavný súd ako za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2012 (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažností) v súlade s § 1 ods. 3, § 9, § 11 ods. 3, § 14 ods. 1 písm. a) a b), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Nárok právneho zástupcu na úhradu tretieho úkonu právnej služby ústavný súd nepriznal, pretože jeho replika k stanovisku okresného súdu neobsahovala žiadne podstatné skutočnosti, ktoré neboli (resp. nemohli byť) uvedené už v podanej sťažnosti a ktoré by mali podstatný vplyv na rozhodnutie ústavného súdu v danej veci (obdobne napr. IV. ÚS 3/05, III. ÚS 283/09).

Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby predstavuje sumu 127,16 € a základná sadzba paušálnej náhrady výdavkov (tzv. režijný paušál) sumu 7,63 €, teda v danom prípade odmena a režijný paušál predstavuje za 2 úkony právnej služby sumu 269,58 €. Ústavným súdom priznanú odmenu a náhradu hotových výdavkov bolo potrebné podľa § 18 ods. 3 vyhlášky zvýšiť o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %, t. j. o sumu 53,92 €. Z uvedených dôvodov ústavný súd zaviazal najvyšší súd na zaplatenie sumy 323,50 € právnenému zástupcovi sťažovateľovi ako úhrady trov konania. Uvedenú úhradu trov konania je najvyšší súd zaviazaný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.